

SREĆKO HORVAT
SLAVOJ ŽIŽEK

**ŠTA
EVROPA
ŽELI?**

Preveo s engleskog
Marko Perožić

Laguna

Naslov originala

Srećko Horvat, Slavoj Žižek
WHAT DOES EUROPE WANT?

Copyright © 2013, Srećko Horvat i Slavoj Žižek
Translation copyright © 2014 za srpsko izdanje, LAGUNA

Tekst Slavoj Žižeka *Spasite nas od naših spasitelja: Evropa i Grci* preveo je s engleskog Vladimir Cvetković Sever, a uvodnu reč Aleksisa Ciprasa *Uništenje Grčke kao model za celu Evropu. Je li to budućnost koju je Evropa zaslužila?* prevela je s grčkog Dubravka Franc Spiliotopulu.

Urednik hrvatskog izdanja: Kruno Lokotar.

Redakcija hrvatskog prevoda: Živana Rašković.

ŠTA EVROPA ŽELI?

Kupovinom knjige sa FSC oznakom
pomažete razvoj projekta odgovornog
korišćenja šumskih resursa širom sveta.

SW-COC-001767

© 1996 Forest Stewardship Council A.C.

Sadržaj

Srećko Horvat

Predgovor srpskom izdanju:

Stiže li Srbija na after-party? 11

*

Aleksis Cipras

Uvodna reč:

Uništenje Grčke kao model za celu Evropu. Je li to

budućnost koju je Evropa zaslužila? 19

Slavoj Žižek

Razbijanje naših jaja, a bez pravljenja omleta,

od Kipra do Grčke 27

Srećko Horvat

Danke Deutschland! 39

Slavoj Žižek	
<i>Kada slepi vode slepe, demokratija postaje žrtva .</i>	49
Srećko Horvat	
<i>Zašto je Hrvatska potrebna EU više nego što je EU potrebna Hrvatskoj? . . . . .</i>	55
Slavoj Žižek	
<i>Šta Evropa želi? . . . . .</i>	65
Srećko Horvat	
<i>Žive li nacisti na Meseću? . . . . .</i>	74
Slavoj Žižek	
<i>Povratak hrišćansko-konzervativne revolucije . .</i>	82
Srećko Horvat	
<i>U zemlji krvi i novca: Andželina Džoli i Balkan .</i>	94
Slavoj Žižek	
<i>Turski marš . . . . .</i>	104
Srećko Horvat	
<i>Rat i mir u Evropi: Bei den Sorglosen . . . . .</i>	110
Slavoj Žižek	
<i>Spasite nas od spasitelja: Evropa i Grci . . . . .</i>	121
Srećko Horvat	
<i>„Nisam rasista, ali... crnci dolaze!“ . . . . .</i>	126
Slavoj Žižek	
<i>Sitni lopovi sveta, ujedinite se. . . . .</i>	138
Srećko Horvat	
<i>Imaju li tržišta osećanja? . . . . .</i>	147
Slavoj Žižek	
<i>I oprostite nam dugove naše. . . . .</i>	156

Srećko Horvat	
<i>Je li teško u Gulagu? Samo prvih deset godina . .</i>	170
Slavoj Žižek	
<i>Jednostavna hrabrost odluke: leva počast za Margaret Tačer . . . . .</i>	177
Aleksis Cipras i Slavoj Žižek	
<i>Uloga evropske levice (debata) . . . . .</i>	184

Srećko Horvat

STIŽE LI SRBIJA NA AFTER-PARTY?

– predgovor srpskom izdanju –

Zbog kvara u kupaonici u centru Beograda, nedavno sam imao prilike razgovarati s majstorom koji je došao provjeriti što ne valja s vodokotlićem. Kao što to obično biva, majstori su u stanju u nekoliko rečenica sažeti ono za što su potrebne teorijske knjige. U trenutku kada je po mom govoru razabrao da dolazim iz Hrvatske majstor je ispričao sljedeću anegdodu. Vozi se on jednog dana Beogradom i pred njime se nađe automobil beogradske registracije. Upali se zeleno, a auto ne kreće. Vidjevši da se ne miče s mjesta, majstor počne trubiti, a kada mu pukne film, izdere se na sav glas: „Ajde, bre, budalo!“ Vozač odgovori: „Ispričavam se“, a majstor uzvrat: „Izvini, nisam znao da si Hrvat.“ Koja je poanta te anegdote? Majstor je naprosto htio reći da nema ništa protiv Hrvata, ali poruka je mnogo dalekosežnija: tek onda kada ćemo budalama moći reći da su „budale“, a da to ne bude shvaćeno kao uvreda po nacionalnoj osnovi, stvari će postati normalne. Ili drugačije rečeno: budale su budale neovisno o nacionalnosti kojoj pripadaju.

Ako smo išta naučili od povijesti, kaže Hegel, onda je to da ništa nismo naučili od povijesti. Jednako tako, ako su Slovenci i Hrvati bili budale u pristupanju u Europsku uniju, to ni u kojem slučaju ne znači da će Srbi biti pametniji. Uvijek je, doduše, lakše učiti na greškama drugih, ali najčešće ne učimo čak ni na našim vlastitim greškama, a kamoli tuđim.

Kada je prije nekoliko godina britanski povjesničar Niall Ferguson održao predavanje u Zagrebu, ulazak Hrvatske u Europsku uniju opisao je ovako: Hrvatska će u Europsku uniju ući poslije ponoći, kada su već svi gosti pijani, a hrane je ponestalo. Prostor je potpuno uneređen, mnogi spavaju, a neki su već uzeli kapute i pripremaju se za odlazak. Ako je ulazak Hrvatske u EU moguće opisati na ovaj način, kako onda opisati ulazak Srbije? Pa nikako drugačije nego kao dolazak na after-party!

No stvari nisu uvijek tako crne. Jedan hrvatski novinar, poznat prije svega po svojim apologijama „nevidljive ruke“ i vjere u „slobodno tržište“, u tekstu objavljenom za hrvatski *Forbes* u junu 2013. prisjetio se te slike i zapitao se zašto bi netko uopće odlazio na taj tulum u tako kasne sate.

Prvi je argument da će se, kada se pijani gosti opet probude, pokazati da „među njima mnogi raspolažu velikim bogatstvom, koje ćemo im lakše, onako mamurnima, moći i znati pokupiti“. Drugi je argument da „mi ionako nikada nismo bili posebno važni poznavatelji i konzumenti Dom Perignona, Cheval Blanca, Trou Normanda, Boulette d’Avesnesa, kavijara i ostalih delicija, da bi nam bilo važno to što su one već popijene i pojedene“. I napokon, treći: „Sada ćemo, gotovo baš kao i njihovi

vlasnici, imati pravo reći da su te dveri ‘naše’.“ Naravno, da bismo nekog od spomenutih pijanaca nakon burne noći nagovorili da umjesto u rastrošne Grke investira u „našu Rvacku“, moramo najprije sebe dovesti u red, moramo se „otrijezniti od naših špricera, tuluma, ganga i volovskih ražnjeva“.

Da scenarij koji zamišlja taj novinar nije tek verbalna masturbacija jednog eurofila, potvrdilo se i na dan samog ulaska Hrvatske u EU. Nakon što sam jedva prošao sve barikade kojima je hrvatska vlada zbog naše sigurnosti opasala glavni trg, našao sam se među petero komentatora koji su s terase nebodera na Ilici za javnu televiziju u ograničenom i kratkom vremenu trebali iznijeti svoje mišljenje – više kao dio folkloru nego kao ozbiljan prilog diskusiji, jer je javna televizija učinila sve da proslava ulaska u EU izgleda kao najgori kič – Leni Riefenstahl *meets* „Ples sa zvijezdama“. Nakon što su se izredali pred kamerama, dvojica među njima, opijeni prizorom, odmah su pohrlili ka šanku i ozarenih očiju nazdravili šampanjcem. Jedan od njih bio je urednik časopisa *Banka*, poznat prije svega po svojoj apologiji bankarskog sektora i napadima na zadužene građane. Kada pred sobom imate nekritične eurofile, koji čak i uz pozamašnu faktografiju o potpunom fijasku trenutnog smjera Europske unije, i dalje slave uz šampanjac ili čašu vina, prvo ih pitajte tko ih plaća: *Forbes* ili *Banka*?

Ono što je jasno jest, dakako, da eurofile ne slave uz špricere i volovske ražnjeve. Oni slave kao svaki „pravi Europljanin“. Oni znaju što je Dom Perignon, Cheval Blanc, Trou Normand i Boulette d’Avesnes. Ili, ako već ne znaju, žude za njima. Oni su prvi na tulumima među

bogatima, kojima će, onako mamurnima, moći i znati pokupiti to bogatstvo. Ukratko, oni nemaju problem s tim da je Hrvatska ušla u Europsku uniju na party poslije ponoći ili da će Srbija stići tek na after-party. Argumentativna akrobacija koju je izveo spomenuti hrvatski novinar, međutim, ne nalikuje samo na srednjoškolski sastavak opijenog tulumaša koji se veseli delicijama koje može strpati u džep, već krije i jednu opasnu potku koja na najgori mogući način interiorizacije kolonijalne pozicije, zapravo, rekreira mit o „Imaginarnom Balkanu“ koji je dekonstruirala Maria Todorova.

Čini se da poznata izreka Hermanna Keyserlinga iz 1928. o tome kako bi, da ne postoji, Balkan valjalo izmisliti, važi više nego ikad prije. Ono što naivni eurofili svojim zalaganjem za „bijeg s Balkana“ u mitsku Europu čine nije ništa drugo nego ponovno ispisivanje mitologije Balkana kakva je vladala mračnih 90-ih. Ovo je „srce tame“ Europe, prostor gdje susjedi ne znaju ništa drugo nego klati i silovati, a potom ići na gange i volovske ražnjiće. Uloga EU je, dakako, *mission civilisatrice*, dok je Balkan regija krvavih ratova, propalih država i korupcije. Međutim, to što smo takvi ne sprečava nas da na partyju poslije ponoći krademo – upravo suprotno, zbog toga valjda imamo veće šanse da krademo i nagovorimo nekog da investira u „našu Rvacku“ ili Srbiju.

Stavove hrvatskih eurofila sredinom oktobra 2013, samo na nešto elegantniji i birokratskiji način, ali iznova kroz svoju *mission civilisatrice*, ponovila je i Europska komisija. U svojoj strategiji proširenja za 2013–2014, godišnjem izvješću o napretku zemalja kandidatkinja i potencijalnih kandidatkinja – Bosne i Hercegovine, Crne

Gore, Albanije, Makedonije, Srbije i Kosova, te Turske i Islanda – Komisija je ustvrdila da homofobni Balkan i dalje nema tržišnu ekonomiju. Od Srbije se traže veliki naponi u reformi pravosuđa, promicanju i zaštiti prava seksualnih manjina. Kosovo je kritizirano zbog korupcije i organiziranog kriminala te političkog utjecaja na medije i sudstvo. Albanija jednako tako. Turska je kritizirana zbog nedostatka demokratizacije, posebice zbog korištenja policijske sile tijekom prosvjeda na Trgu Taksim. A ono što je zajednički prigovor svim zemljama jest da nijedna od zemalja zapadnog Balkana nema status funkcionalnog tržišnog gospodarstva.

I upravo ovdje, iznova, dolazimo do srži problema. Zar se isti kriteriji Europske komisije ne bi mogli – i trebali – primijeniti i na članice same Europske unije? Nije li najnovija članica – Hrvatska – referendumom o definiciji braka učinila upravo ono za što se kritizira Srbija? Okej, možemo reći, to je nova članica, pa joj se omaklo, ali što je onda s prosvjedima stotina tisuća ljudi u Francuskoj protiv gay brakova? I što je s homofobnim referendumom u Švicarskoj kojim se zabranila izgradnja minareta? Turska je kritizirana zbog nedostatka demokratizacije, ali ne viđamo li korištenje policijske sile i tijekom prosvjeda u Grčkoj, Španjolskoj, Njemačkoj, Bugarskoj, Rumunjskoj, i da ne nabrajamo dalje. Kosovo i Albanija kritizirani su zbog korupcije, ali što je s korupcijskim aferama diljem Europske unije? Sve su zemlje zapadnog Balkana kritizirane jer tržište ne funkcionira, no što je s tržištem Europske unije koje sve više propada i ne pokazuje znakove oporavka?

No, svejedno, stanovnici zapadnog Balkana, premda im je jasno da je party gotov, i dalje žude za tom Europom.

Ali ne kao nekritični eurofli, zbog Dom Perignona, kavijara i ostalih delicija, nego zato jer bježe trbuhom za kruhom. To potvrđuju i podaci EUROSTAT-a koji kažu da je u posljednje četiri godine svakog dana po 76 osoba s Balkana tražilo azil u EU, a za prvih pet mjeseci 2013. godine iz zemalja zapadnog Balkana ukupno 13.685 osoba. I dok ministri pravosuđa i unutarnjih poslova zemalja članica EU sada raspravljaju o mogućnostima ponovnog uvođenja viznog režima u schengenskom prostoru, Španjolska i Portugal, umjesto da dozvole slobodnije kretanje ljudi kojima je to egzistencijalna nužda, aktiviraju tržište nekretnina i svi – uglavnom bogati Rusi, Kinezi i Arapi – koji ulože svoj novac zauzvrat dobivaju dozvolu za slobodno kretanje unutar Schengena.

Dakle, kao i obično, party je uvijek za bogate. A after-party? Za siromašne budale s Balkana, neovisno o nacionalnosti. I time se vraćamo na sam početak: budala nije onaj koji stoji na semaforu jer je zeleno, nego onaj koji iza njega nervozno trubi, a ne vidi da bi prolazak kroz zeleno uzrokovao saobraćajnu nesreću. Ili, kao što bi to rekao koautor ove knjige Slavoj Žižek, svjetlo na kraju tunela nije uvijek spas, već je najčešće vlak koji nam juri u susret. Ova knjiga predstavlja pokušaj da se upozori na taj vlak.

ŠTA EVROPA ŽELI?